

Briselē, 11.9.2014.
COM(2014) 567 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Ziņojums par to, kā īsteno stratēģiju starptautiskajai sadarbībai pētniecības un
inovācijas jomā**

{SWD(2014) 276 final}

1. KONTEKSTS

Komisija 2012. gada septembrī pieņēma paziņojumu “Uzlabot un koncentrēt ES starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā. Stratēģiska pieeja”¹. Paziņojumu atzinīgi novērtēja Eiropas Parlaments², Padome³, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja⁴ un Reģionu komiteja⁵.

Paziņojumā ir uzsvērts, ka uz globālām problēmām jāreaģē globāli un ka tās ir starptautiskās sadarbības pētniecībā un inovācijā virzītājspēki. Starptautiskā sadarbība ir arī nozīmīgs veids, kā piesaistīt talantus, piekļūt zināšanām un tirgiem un tādējādi palielināt ES konkurētspēju.

Tāpēc, lai veidotu kritisko masu, apvienotu zināšanas un apzinātu novatoriskus risinājumus, ES jāstiprina sadarbība ar starptautiskajiem partneriem. Tam nepieciešama stratēģija, kura attiektos uz visām starptautiskās sadarbības pētniecībā un inovācijā dimensijām. Tai būtu jāuzlabo divpusēja un reģionāla sadarbība un sadarbība daudzpusējos forumos, kā arī jāveido sinerģija ar ES ārpolitiku un dalībvalstīm.

Tāpēc paziņojumā uzsvērts, ka ES starptautiskās sadarbības uzlabošanai un koncentrēšanai ir nepieciešama tāda pieeja, kas pilnībā aptver visus pētniecības un inovācijas globālās dimensijas aspektus. Tas ir paredzēts programmā “Apvārsnis 2020”, kurā lielāka uzmanība pievērsta starptautiskajai sadarbībai. Stratēģija būs vērsta ne vien uz programmu “Apvārsnis 2020”, bet arī uz starptautiskās sadarbības inovācijas dimensijas stiprināšanu, šai inovācijai piemērotu principu un pamatnosacījumu izveidi, dalības daudzpusējās iniciatīvās pastiprināšanu un sinerģijas ar ES ārējo politiku⁶ un dalībvalstu darbībām palielināšanu.

Komisija apņēmas 2014. gadā ziņot par panākumiem stratēģijas īstenošanā. Šis dokuments ir ziņojums par pašreizējo stāvokli.

2. PROGRAMMAS “APVĀRSNIS 2020” STARPTAUTISKĀ DIMENSIJA

Pirmajos divos stratēģijas īstenošanas gados daudz tika strādāts pie programmas “Apvārsnis 2020”⁷ un *Euratom* programmas⁸, un jo īpaši šo programmu pirmo darba programmu, starptautiskās dimensijas attīstīšanas.

Programmas “Apvārsnis 2020”⁹ tiesību aktos uzsvērtā starptautiskās sadarbības kā transversālas prioritātes nozīme. Lai programma “Apvārsnis 2020” varētu sekmēt 2012. gada paziņojuma mērķu sasniegšanu, tika pieņemta divējāda pieeja, kurā galvenā uzmanība vērsta uz vispārēju atvērtību un mērķorientētu starptautisko sadarbību.

Vispārējā atvērtība nodrošina, ka programmā “Apvārsnis 2020” var piedalīties tiesību subjekti no visas pasaules¹⁰. Atvērtība ir nozīmīgs rīks starptautiskās sadarbības sekmēšanai, un tā būs būtiska tām programmas “Apvārsnis 2020” daļām, kurās darbs noris galvenokārt ar augšupēju

¹ COM(2012)0497.

² Komisāre M. Gēgena-Kvinna 2012. gada 9. oktobrī ar šo paziņojumu iepazīstināja Eiropas Parlamenta Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komiteju (ITRE).

³ CSST/2013/10405.

⁴ CESE/20122081.

⁵ CDR/2012/2076.

⁶ Tostarp ar attīstības un humāno politiku.

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regula (ES) Nr. 1291/2013.

⁸ Padomes 2013. gada 16. decembra Regula (Euratom) Nr. 1314/2013.

⁹ Atsauce uz programmu “Apvārsnis 2020” nozīmē arī atsauci uz *Euratom* programmu.

¹⁰ Atļauja piedalīties ne vienmēr nozīmē finansējuma saņemšanu no programmas “Apvārsnis 2020” budžeta. Noteikumi par trešo valstu dalībnieku finansēšanu ir sniegti programmas “Apvārsnis 2020” 2014.–2015. gada darba programmas pielikuma par vispārīgajiem noteikumiem A daļā.

pieeju, lai gan arī šīm daļām tiek īstenotas īpašas darbības ar mērķi attīstīt starptautisko dimensiju.

Eiropas Pētniecības padomes piešķirtās dotācijas aizvien vairāk tiek atzītas par apbalvojumu, ko piešķir par izcilību zinātnē. Dotācijai var pieteikties pētnieki no visas pasaules, ja vien viņu pētījums tiek veikts dalībvalstī vai asociētajā valstī.

Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta zināšanu un inovāciju kopienās (ZIK) var iesaistīties tiesību subjekti no visas pasaules. Trīs pašreizējās ZIK klimata pārmaiņu, ilgtspējīgas enerģijas un IKT jomā sadarbojas ar trešo valstu subjektiem.

E-infrastruktūrām ir spēcīga starptautiskā dimensija. Darbību mērķis ir palielināt Eiropas akadēmiskā multigigabitu tīkla (*GEANT*) ietekmi pasaulē un attīstīt saistītās ES e-infrastruktūras, lai nodrošinātu piekļuvi datiem un iespēju zinātniekiem jebkur pasaulē sadarboties attālināti.

Marijas Kirī vārdā nosauktās darbības (*MSCA*) programmas “Apvārsnis 2020” darbības laikā sniegs iespēju aptuveni 15 000 pētnieku no valstīm ārpus Eiropas sākt vai turpināt karjeru Eiropā. Tiek sekmēta arī Eiropas pētnieku norīkošana darbā citur pasaulē. Paredzams, ka līdz 2020. gadam *MSCA* būs piedalījušās vairāk nekā 3500 organizāciju no valstīm ārpus Eiropas.

Papildus vispārējai atvērtībai programmā “Apvārsnis 2020” ir ietvertas mērķorientētas starptautiskās sadarbības darbības. Šīm darbībām sadarbības tēmas un partneri tiek noteikti iepriekš, un tās attiecas uz jomām, kurās sadarbība ar starptautiskiem partneriem ir visām pusēm izdevīga.

Piemērotu tēmu un partneru noteikšana mērķorientētām starptautiskās sadarbības darbībām bija daļa no programmas “Apvārsnis 2020” pirmo darbības programmu sagatavošanas. Visu darba programmās iekļauto starptautiskās sadarbības tematu saraksts ir pieejams dalībnieku portālā¹¹. Aptuveni 20 % no visiem pirmajā darba programmā ietvertajiem tematiem ir atzīti par saistītiem ar starptautisko sadarbību. Šis rādītājs ir augstāks nekā Septītās pamatprogrammas pēdējā gada rādītājs (aptuveni 12 %). Tomēr tendence ir mainījusies, proti, nu tiek izmantoti maigāki starptautiskās sadarbības stimulēšanas veidi, ir mazāk koordinētu uzaicinājumu¹² un tādu tematu, kuros par atbilstības kritēriju noteikta trešo valstu subjektu dalība. Starptautiskā sadarbība galvenokārt tiek sekmēta vispārīgi.

Vēl svarīgāk — ir nepārprotama tendence definēt starptautisko sadarbību globālā skatījumā, nevis to saprast tikai kā tiešas trešo valstu pētnieku dalības stimulēšanu noslēgtos dotāciju nolīgumos, jo patlaban vērojama virzība uz starptautiskās sadarbības stimulēšanu, sekmējot daudzpusējas iniciatīvas.

Stratēģijas praktiskas īstenošanas piemērs ir Golvejas deklarācijas¹³, kas attiecas uz Atlantijas okeāna pētniecības alianses izveidi kopā ar ASV un Kanādu, īstenošana ar stratēģijas “Zilā izaugsme” ietvaros izsludinātā uzaicinājuma palīdzību.

Euratom darba programmā iekļautajā Kodolsintēzes pētniecības daļā arī ir spēcīgs starptautiskās sadarbības komponents, kas konkrētāk ir saistīts ar Eiropas Kodolsintēzes ceļvedi un ko iemieso pamatprojekts *ITER*.

¹¹ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html>.

¹² Koordinēts uzaicinājums nozīmē, ka vienlaikus tiek izsludināti divi – ES un partnervalsts – uzaicinājumi. Abos uzaicinājumos subjekti tiek aicināti iesniegt tādu projektu priekšlikumus, kuros jāsadarbojas ar otras puses subjektiem. Abās pusēs iesniedz vienu un to pašu priekšlikumu. Katra puse noslēdz līgumu tikai ar saviem dalībniekiem un finansē tikai šos dalībniekus.

¹³ <http://www.innovation.ca/sites/default/files/Rome2013/files/Canada-EU-US%20Galway%20Statement%20on%20Atlantic%20Research%20Cooperation%202013.pdf>.

Horizontālās starptautiskās sadarbības darbības tiek finansētas no uzdevuma “Eiropas loma pasaulē: iekļaujoša, novatoriska un domājoša sabiedrība” risināšanai paredzētajiem līdzekļiem. Ar tām tiek sekmēta programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros īstenotā starptautiskā sadarbība, tomēr daļai no šīm darbībām ir plašāki mērķi, piemēram, politiskā dialoga sekmēšana ar ES starptautiskajiem partneriem.

Kopīgais pētniecības centrs sekmē starptautisko sadarbību, kopā ar galvenajiem partneriem īstenojot īpašas darbības.

3. IESAISTEI STARPTAUTISKAJĀ SADARBĪBĀ PAREDZĒTU KOPĪGU PRINCIPU UN PAMATNOSACĪJUMU IZSTRĀDE

Lai radītu stratēģisku pieeju starptautiskajai sadarbībai, ir jāizstrādā uz iesaisti sadarbībā attiecināmi kopīgi principi un atbilstoši pamatnosacījumi. Tas ir vajadzīgs, lai pētniekiem no visas pasaules radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kuros tie varētu savstarpēji sadarboties. Šie principi attiecas uz tādiem jautājumiem kā atbildīga pētniecība un inovācija, pētniecības integritāte, priekšlikumu izvērtēšana, pamatojoties uz salīdzinošo izvērtēšanu, sieviešu nozīmes zinātnē palielināšana un dzimumu līdztiesības jautājums pētniecībā, karjera pētniecībā¹⁴, taisnīga un vienlīdzīga attieksme pret intelektuālā īpašuma tiesībām (IĪT), piekļuve pētniecības datiem un infrastruktūrām un atklāta piekļuve.

Lai sasniegtu šo mērķi, Komisija ir atbalstījusi darbības, ko īsteno Pasaules pētniecības padome (GRC)¹⁵, brīvprātīga, neformāla pētniecības padomju vadītāju organizācija. Šā foruma galvenie panākumi 2012. gada sanāsmē — dalībnieki apstiprināja augsta līmeņa paziņojumu par zinātnisko nopelnu pārskatīšanas principiem, bet 2013. gada sanāsmē apstiprināja paziņojumus par atklāto piekļuvi un pētniecības integritāti. 2014. gada sanāsmē tika sagatavots paziņojums par pētnieku nākamās paaudzes atbalstīšanu.

Politiskajos dialogos ar partnervalstīm un reģioniem aizvien vairāk uzmanības tiek veltīts iesaistes starptautiskajā sadarbībā pamatnosacījumu izstrādei. Šie nosacījumi attiecas uz sadarbības finansēšanas mehānismiem partnervalstīs, ārvalstu uzņēmumu tiesībām piedalīties valstu pētniecības un izstrādes programmās, IĪT sistēmām, piekļuvi publiskajam iepirkumam un riska kapitālam un noteikumiem par piekļuvi datiem un par īpašumtiesībām.

Tāpēc ir būtiski noteikt un novērst šķēršļus, kas liedz trešo valstu subjektiem piedalīties ES finansēšanas programmās, jo viena no galvenajām problēmām, ar ko saskaras trešo valstu organizācijas, ir to dalībai nepieciešamā finansējuma nodrošināšana. Tas jo īpaši attiecas uz valstīm, kurām nav automātiski piešķirtas tiesības saņemt finansējumu no programmas “Apvārsnis 2020” budžeta, tā ir valstu grupa, kurā nu ir ietverta arī Brazīlija, Indija, Krievija, Ķīna un Meksika. Šīs valstis tikušas mudinātas izveidot mehānismus, ar ko varētu finansēt šo valstu pētnieku dalību programmā “Apvārsnis 2020”.

Šīs nozīmīgās problēmas risināšanai Meksika ir izveidojusi papildu pretieguldījuma finansēšanas mehānismu¹⁶, kas ir Meksikas partneriem veiksmīgos programmas “Apvārsnis 2020” projektos paredzēts finansējuma avots un kas varētu būt paraugs līdzīgām iniciatīvām citās partnervalstīs un iedvesmot šādu iniciatīvu izveidi. Vēl viens piemērs ir Jaunzēlandes izveidotais līdzfinansēšanas mehānisms, kas paredzēts īpaši pētniecības un inovācijas darbinieku apmaiņas projektiem, kuri īstenoti MSCA ietvaros.

¹⁴ Piemēram, Padome pašlaik ir iesaistījies sarunās par to, kā pārstrādāt Direktīvu 2005/71/EK par īpašu procedūru trešo valstu valsts piederīgo uzņemšanai zinātniskās pētniecības nolūkos.

¹⁵ <http://www.globalresearchcouncil.org/>.

¹⁶ <http://www.conacyt.mx/index.php/el-conacyt/convocatorias-y-resultados-conacyt/convocatoria-conacyt-horizon2020>.

Grūtības IĪT piešķiršanā un īstenošanā ir šķērslis starptautiskajai sadarbībai. ES un Brazīlijas dialogā par IĪT ir gūtas liecības par IĪT aizsardzības uzlabošanu Brazīlijā. ASV jautājumu par inovācijas pamatnosacījumiem risina Transatlantiskās tirdzniecības un ieguldījumu partnerības (TTIP) diskusijās. Pamatnosacījumi sadarbībai ar Indiju kopumā ir apmierinoši, tomēr būtu jāstiprina tās patentu režīms. Dienvidāfrikā lieli panākumi ir gūti, pieņemot vairākus atbilstošus tiesību aktus par IĪT.

Eiropas pētnieki, kas vēlas piedalīties programmās partnervalstīs, saskaras ar vairākām grūtībām; vienas no tām — nelielais skaits uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, kuros varētu piedalīties arī dalībnieki no Eiropas. Grūtības piekļūt informācijai, valodas barjera, kā arī finansiālās, administratīvās un loģistikas procedūras bieži vien *de facto* samazina iespējas panākt rezultatīvu sadarbību.

Arī partnervalstīs izveidotajiem valstu kontaktpunktiem var būt izšķirīga nozīme, jo īpaši var palīdzēt starptautiskā valstu kontaktpunktu tīkla saskaņotā rīcība. Tie var palīdzēt palielināt programmas “Apvārsnis 2020” atpazīstamību un ievākt atsauksmes par pētniecības iestāžu starptautiskajām darbībām partnervalstīs.

4. SADARBĪBA AR STARPTAUTISKĀM ORGANIZĀCIJĀM UN IESAISTĪŠANĀS DAUDZPUSĒJĀS INICIATĪVĀS

Starptautiskā sadarbība, kuras mērķis ir risināt globālas problēmas kritiskās jomās, tiek labāk īstenota, palielinot sadarbību ar starptautiskām organizācijām un iesaisti daudzpusējās iniciatīvās. Tāpēc Komisija ir palielinājusi atbalstu arī daudzpusējām iniciatīvām pētniecības un inovācijas jomā, kas ir atspoguļots arī programmas “Apvārsnis 2020” pirmajās darba programmās.

Klimata pārmaiņas, resursu trūkums un bioloģiskās daudzveidības zudums bez šaubām ir vienas no lielākajām vides, sociālajām un ekonomiskajām problēmām 21. gadsimtā, un to risināšanai ir vajadzīgi daudzpusēji centieni pētniecībā, kuros Eiropai ir bijusi un joprojām ir būtiska nozīme. Tāpat programmas “Apvārsnis 2020” uzdevuma “Klimata politika, vide, resursu efektīva izmantošana un izejvielas” ietvaros tiek atbalstīts darbs, ko veic Belmontas [Belmont] forums¹⁷, neformāla, augsta līmeņa grupa, kuru veido globālo vides pārmaiņu pētniecības finansētāji no visas pasaules (tostarp Komisija) un kura koordinē kopīgas pētniecības finansēšanu. Belmontas forums arī palīdz veidot programmu “Nākotnes Zeme” (*Future Earth*), kas ir starptautiska programma globālās ilgtspējīgas jomā un kas integrē un uzlabo pašreizējās starptautiskās programmas¹⁸. Komisija ir arī viena no Zemes novērošanas grupas (GEO)¹⁹ līdzpriekšsēdētājam. Šī grupa ir brīvprātīga valdību un starptautisku organizāciju partnerība, kas koordinē Zemes novērošanas sistēmu globālā tīkla (GEOSS) izveides centienus. Atbalsts tiek sniegts arī Klimata pārmaiņu starpvaldību padomei (IPCC)²⁰, kas ir galvenā starptautiskā organizācija klimata pārmaiņu novērtēšanas jomā un zinātniska organizācija, kura darbojas ANO aizbildnībā.

¹⁷ <http://igfager.org>.

¹⁸ Tostarp Pasaules klimata izpētes programmu (WCRP — *World Climate Research Programme*), Starptautisko ģeosfēras un biosfēras programmu (IGBP — *International Geosphere and Biosphere Programme*), DIVERSITAS (starptautiska bioloģiskās daudzveidības zinātnes programma) un Starptautisko vides globālo izmaiņu humanitāro aspektu programmu (IHDP — *International Human Dimension Programme*).

¹⁹ GEO piedalās 89 valstis un Komisija (<http://www.earthobservations.org>).

²⁰ <http://www.ipcc.ch>.

Uzdevuma “Veselība” mērķis ir aktīvi palīdzēt īstenot iniciatīvu “Globāla pētnieciskā sadarbība ar mērķi uzlabot gatavību reaģēt infekciju slimību uzliesmojumos” (*Glopid-r*)²¹. Tiek atbalstītas arī līdzīgas iniciatīvas, piemēram, Starptautiskais reto slimību pētniecības konsorcijs²² un Globālā hronisko slimību pētniecības apvienība²³.

Eiropa aktīvi iesaistās daudzpusējā sadarbībā arī e-infrastruktūru jomā, piemēram, *GÉANT* vai Pētniecības datu apvienībā²⁴.

Kas attiecas uz Komisijas darbību citos daudzpusējos forumos — Komisija ir vadījusi procesu, kura rezultātā tika atjaunota programmas *Human Frontier Science Programme*²⁵ finanšu shēma. Tā aktīvi iesaistījās arī Eiropas Kodolpētījumu organizācijas (*CERN*) Eiropas elementārdaļiņu fizikas stratēģijas²⁶ atjaunināšanā. Ir stiprināta Komisijas un *EIROforum*²⁷ partnerība. Komisija aktīvi iesaistījās *EUREKA 2020* stratēģiskā ceļveža izstrādē.

Ir pierādīts, ka daudzpusēja pieeja ir vislabākais veids, kā risināt nanodrošības jautājumu. ESAO Rūpniecisko nanomateriālu darba grupas izstrādātais projekts *Nanoreg* finanšu līdzekļus saņem no vairākiem devējiem: no Septītās pamatprogrammas (EUR 10 miljonus), dalībvalstīm (EUR 30 miljonus) un nozares pārstāvjiem (EUR 10 miljonus).

Komisija ir aktīvi iesaistījusies dažādās ESAO struktūrvienībās, kas darbojas pētniecības un inovācijas politikas jomā un enerģētikas jomā, jo īpaši Globālajā zinātnes forumā (*GSF*), Zinātnes un tehnoloģiju politikas komitejā (*CSTP*), Tehnoloģiju un inovācijas politikas darba grupā (*TIP*), Kodolenerģijas aģentūras (*NEA*) un Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (*IEA*) komitejās. ES ir būtiska nozīme starptautiskajā *ITER* organizācijā un Ceturtās paaudzes starptautiskajā forumā.

Komisija pārstāvēja ES G8 zinātnes ministru sanāksmē 2013. gada 12. jūnijā Londonā, kur tika apstiprināts Augsta ranga amatpersonu grupas globālo pētniecības infrastruktūru jomā turpmākais darbs un svarīgas rezolūcijas par globālajām pārmaiņām un atklātajiem zinātniskajiem datiem.

Rio+20 samitā izskanēja aicinājums sagatavot tādu attīstības programmu laikposmam pēc 2015. gada, kuras centrā būtu ilgtspējīgas attīstības jautājums. Šajā nolūkā būs jāsagatavo universālu ilgtspējīgas attīstības mērķu kopums, pamatojoties uz pārskatu par virzību uz tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu.

5. KOMUNIKĀCIJA

Lai 2012. gada paziņojumu varētu veiksmīgi īstenot, jāstrādā pie pasaules informēšanas par ES stiprajām pusēm un tās nozīmi starptautiskajā sadarbībā pētniecībā un inovācijā. Tā panākšanai Komisija ir izstrādājusi komunikācijas stratēģiju, kas rūpīgi sagatavota visām ieinteresētajām personām gan starptautiskajā līmenī — partnervalstīs un daudzpusējos forumos —, gan dalībvalstīs.

Saistībā ar šo stratēģiju Komisija sāka komunikācijas kampaņu, kuras galvenā devīze ir “Apvārsnis 2020 — atvērts pasaulei”. Komunikācijas stratēģijā uzmanība ir pievērsta ne vien

²¹ <http://glopidr.globe-network.org/>.

²² <http://www.irdirc.org>.

²³ <http://www.gacd.org>.

²⁴ <https://rd-alliance.org/>.

²⁵ <http://www.hfsp.org>.

²⁶ <http://council.web.cern.ch/council/en/EuropeanStrategy/ESParticlePhysics.html>.

²⁷ <http://www.eiroforum.org>.

programmai “Apvārsnis 2020”, bet arī ES pētniecības un inovācijas politikas atpazīstamības palielināšanai un starptautiskās sadarbības nozīmes vairošanai šajā jomā, kā arī ES kā izcilības un zināšanu centra tēla uzlabošanai.

Gan ES, gan partnervalstīs esošajiem valstu koordinācijas centriem programmas “Apvārsnis 2020” popularizēšanā ir ļoti liela nozīme. Tāpat arī Komisijas Pētniecības un inovācijas konsultantu tīkls un ES delegāciju darbinieki, kas darbojas pētniecības un inovācijas jomā, ļoti aktīvi iesaistās ne vien programmas “Apvārsnis 2020” popularizēšanā, bet arī sakaru veidošanā ar dalībvalstu zinātniskajiem konsultantiem, vietējām un reģionālajām pašvaldībām un citiem dalībniekiem. Ir iesaistītas arī visas ES delegācijas, lai tās palīdzētu sazināties ar pētniecības organizācijām. Visbeidzot, divpusējie projekti ar partnervalstīm ļoti palīdz informēt par iespējām piedalīties programmā “Apvārsnis 2020”.

Būtisks komunikācijas stratēģijas īstenošanas rīks ir zinātnes diplomātija. Tā tiek īstenota, piemēram, izmantojot iespēju augsta līmeņa sanāksmēs informēt par starptautisko pētniecības sadarbību kā galveno ārpolitikas elementu un popularizēt programmu “Apvārsnis 2020”.

Lai palīdzētu īstenot šo komunikācijas stratēģiju, Komisija ir darījusi pieejamu plašu materiālu klāstu, tostarp pastkartes, skrejlapas, *Power Point* prezentācijas, informatīvo izdevumu “International Research Update”, tīmekļa vietnes par starptautisko sadarbību un video, kurā izskaidrota programmas “Apvārsnis 2020” starptautiskā dimensija un tas, kāda nozīme ir starptautiskajai sadarbībai pētniecībā un inovācijā. Daži no šiem materiāliem ir pieejami partnervalstu valodās, piemēram, krievu un ķīniešu valodā. Ir palielināta arī klātbūtne sociālajos plašsaziņas līdzekļos.

6. SINERĢIJAS AR ES ĀRPOLITIKU UN DALĪBVALSTU DARBĪBĀM STIPRINĀŠANA

Globāla pieeja starptautiskajai sadarbībai pētniecībā un inovācijā paredz arī sinerģijas stiprināšanu ar citām politikas jomām, kam ir spēcīga globālā dimensija, jo īpaši ar ES ārpolitiku, tostarp attīstības politiku, un ar dalībvalstu darbībām.

Īstenojot zinātnes diplomātiju, starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā var izmantot kā maigās varas instrumentu un mehānismu attiecību uzlabošanai ar galvenajām valstīm un reģioniem. Tāpat labas starptautiskas attiecības sekmē rezultatīvu sadarbību pētniecībā un inovācijā. Zinātnes diplomātija var palīdzēt īstenot ES centienus krīzes pārvarēšanā un miera veidošanā. Piemēram, tādas pētniecības infrastruktūras kā sinhrotrona objekts *Sesame*²⁸ un projekti tādās jomās kā klimata pārmaiņu ietekme un ietekme uz cilvēku drošību²⁹ var sekmēt dialogu starp pētniekiem un ieinteresētajām personām Tuvajos Austrumos.

Lai uzsvērtu starptautiskās sadarbības stratēģisko nozīmi visaugstākajā līmenī, vispārīgajā politiskajā dialogā ar ES starptautiskajiem partneriem aizvien vairāk tiek ietverti pētniecības un inovācijas jautājumi, kā tas atspoguļots neseno samitu (ar Brazīliju, Ķīnu, Japānu, ASV un Āfriku) un citu augsta līmeņa sanāksmju (piem., ar Kanādu un Jaunzēlandi) 2013. gada un 2014. gada secinājumos.

Pētniecības un inovācijas un tirdzniecības politikas ir cieši saistītas viena ar otru. Sarunas par brīvās tirdzniecības nolīgumiem, piemēram, Transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību (TTIP) starp ES un ASV, ir iespēja uzlabot pamatnosacījumus sadarbībai inovācijā.

Pētniecības un inovācijas politika var pozitīvi ietekmēt ES attīstības sadarbības politiku. Paziņojumā “ES attīstības politikas ietekmes palielināšana: Pārmaiņu programma”³⁰ aicināts

²⁸ <http://www.sesame.org.jo/sesame/>.

²⁹ <http://www.cliwasec.eu>.

³⁰ COM(2011)0637.

veidot tādu attīstības politiku, kas vērsta uz inovācijas politikas īstenošanu, lai ļautu jaunattīstības valstīm izmantot globāli integrētu tirgu sniegtās iespējas.

Inovācija ir arī būtiska ES humānās politikas dimensija. Paziņojumā “ES nostāja attiecībā uz izturēšpēju: pārtikas nodrošinājuma krīžu sniegtā mācība”³¹ aicināts veicināt novatoriskas pieejas riska pārvaldībai.

Sinergija ar ārpolitikas instrumentiem tika palielināta, ar šiem instrumentiem attiecīgā gadījumā palielinot pētniecības un inovācijas spējas. Piemēram, no 2007.–2013. gada attīstības sadarbības instrumenta līdzekļiem EUR 30 miljonus piešķīra programmai “Inovācija nabadzības mazināšanai Dienvidāfrikā”. Āfrikas Savienības Pētniecības dotāciju programma atbalsta Āfrikas Savienības zinātnes un tehnoloģiju politikas īstenošanu. 11. Eiropas Attīstības fonda (EAF) ietvaros EUR 35 miljoni tika paredzēti tematam “Zināšanas attīstības veicināšanai”. Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentā (2007–2013) tika ietverta reģionālā programma *East-Invest*, kas attiecas uz sešām Austrumu partnerības valstīm, kā arī divpusējas programmas par spēju veidošanu dienvidu kaimiņreģionā. Paplašināšanās procesā iesaistītās valstis ir iesaistītas pētniecības un inovācijas pasākumos, kas notiek Donavas stratēģijas un ES stratēģijas Adrijas un Jonijas jūras reģionam ietvaros. Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta ietvaros īpaša uzmanība tiek pievērsta to pētniecības spēju stiprināšanai.

Uzmanība tikusi pievērsta arī dalībvalstu un asociēto valstu darbību un ES darbību saskaņotības uzlabošanai. Konkrētāk tas tika veikts ar Stratēģiskā foruma starptautiskajai sadarbībai ZT jomā (SFIC)³² palīdzību. SFIC ir centies panākt savus mērķus, sniedzot stratēģiskas konsultācijas par starptautiskās sadarbības pētniecībā un inovācijā jaunās stratēģijas izstrādi un īstenošanu. SFIC ir arī sagatavojis pamatnostādnes par sava ieguldījuma samitos un divpusējos reģionālos dialogos palielināšanu un ir izveidojis darba grupu kopīgu principu apspriešanai. Ir izveidotas kopīgas iniciatīvas ar galvenajiem partneriem, piemēram, ASV, Brazīliju, Indiju un Ķīnu. SFIC sniedza ieguldījumu turpmākās sadarbības prioritāšu stratēģiskajā plānošanā, jo īpaši organizējot šim jautājumam veltītu darbsemināru 2014. gada 26. martā³³.

Vēl viens dalībvalstu un asociēto valstu sadarbības virziens ir to spēku apvienošana kopīgu darbību izstrādei un īstenošanai. Tika izmantota LESD 185. pantā paredzētā iespēja, lai izveidotu Eiropas un jaunattīstības valstu partnerību klīnisko pētījumu jomā³⁴, un turpinās darbs ar mērķi atjaunot Eiropas un Vidusjūras reģiona sadarbību pētniecībā un inovācijā. Komisija arī apzina iespējas, kā stiprināt starptautisko sadarbību ar kopīgām plānošanas ierosmēm (JPI), kā JPI par ūdeni Indijai.

7. TURPMĀKĀS SADARBĪBAS PRIORITĀTES

7.1. Stratēģiskā plānošana

Turpmākās sadarbības prioritāšu stratēģiskā plāna izveide bija 2012. gada paziņojuma galvenā tēma. Tā mērķis ir sniegt iespēju agrāk noteikt sadarbības iniciatīvas un to atbilstošo apmēru un tvērumu un iespēju tās iekļaut programmas “Apvārsnis 2020” darba programmās.

Kopš paziņojuma pieņemšanas ir ievērojami uzlabojusies sadarbībai ar partnervalstīm un partnerreģioniem kopīgi pieņemtu prioritāšu noteikšana. Iedvesma šai plānošanai galvenokārt rasta dialogos ar ES partneriem, un šajā saistībā tika noteiktas prioritātes, kas atbilst kopīgu

³¹ COM(2012)0586.

³² <http://www.consilium.europa.eu/policies/era/sfic>.

³³ ERAC-SFIC 1359/14.

³⁴ <http://www.edctp.org>.

interesu, kopējā labuma, optimāla apmēra un tvēruma, partnerības un sinerģijas principam. Plašāka informācija par šo procesu ir sniegta saistītajā dienestu darba dokumentā.

7.2. Divpusēja sadarbība

Ar partnervalstīm kopīgi noteiktu prioritāšu piemērus var rast ceļvežos starptautiskajai sadarbībai ar ASV, Brazīliju, Dienvidāfriku, Indiju, Japānu, Kanādu, Koreju, Krieviju un Ķīnu, kuri ietverti saistītajā dienestu darba dokumentā.

Ir gūti panākumi arī prioritāšu noteikšanā attiecībā uz citām valstīm. Sadarbībā ar Austrāliju galvenā uzmanība tiks pievērsta enerģētikai, resursu efektīvai izmantošanai un izejmateriāliem, veselībai, pārtikas nodrošinājumam un pētniecības infrastruktūrām.

Turpmākajā sadarbībā ar Meksiku prioritārās jomas būs enerģētika, jo īpaši ģeotermiskās enerģijas izpēte, kā arī veselība un IKT.

Turpmākās sadarbības ar Jaunzēlandi prioritātes ir veselība un pārtikas nodrošinājums.

Sadarbībā ar Ukrainu uzmanība tiks pievērsta IKT, jauniem materiāliem un apstrādes tehnoloģijām, biotehnoloģijai un transportam.

Veiksmīgi noritējusi arī trešo valstu iesaistīšanās programmā “Apvārsnis 2020”. Asociētās valstis piedalās programmā “Apvārsnis 2020” tikpat lielā apmērā kā dalībvalstis. Līdz šim pilnīgi iesaistījušās ir: Norvēģija, Islande, Albānija, Bosnija un Hercegovina, bijuši Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Melnkalne, Serbija, Turcija, Izraēla un Moldova.

7.3. Reģionālā sadarbība

Vispārējai pieejai starptautiskajai sadarbībai ir būtiska arī sadarbība pētniecībā starp ES un noteiktiem reģioniem. Uzsvars ir uz tiem reģioniem, ar kuriem ir nodibināti politiskie dialogi. Reģionālās sadarbības pamatā ir arī vajadzība risināt problēmas, ko nevar atrisināt divpusējā sadarbībā, piemēram, cīnīties ar tādām slimībām kā malārija, HIV un tuberkuloze vai risināt ar vidi, resursu ilgtspējīgu izmantošanu un klimata pārmaiņām saistītas problēmas. Reģionālā sadarbība var arī sniegt iespēju optimāli izmantot pētniecības infrastruktūras, piemēram, Āfrikas un Eiropas radioastronomijas platformu³⁵, kā arī sekmēt piekļuvi attiecīgajā reģionā pieejamajām zināšanām.

Noteikto reģionālās sadarbības prioritāšu piemērus var atrast ceļvežos sadarbībai ar Vidusjūras reģionu un Austrumu partnerības reģionu.

Ar Āfriku sadarbība pašlaik notiek šādās jomās: pētniecība veselības nozarē Eiropas un jaunattīstības valstu partnerības klīnisko pētījumu jomā (*EDCTP 2*) ietvaros, globālā Zemes novērošana un IKT, bet turpmākās sadarbības prioritārās jomas, kas tika noteiktas ES un Āfrikas augsta līmeņa politiskajā dialogā, ir pārtikas un pietiekama uztura nodrošinājums un ilgtspējīga lauksaimniecība.

Turpmākajai sadarbībai ar Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu kopienai (*CELAC*) noteiktās prioritātes ir bioekonomika, atjaunojamie energoresursi, IKT, veselība un bioloģiskā daudzveidība un klimata pārmaiņas, kā arī pētnieku karjera.

Sadarbībā ar Persijas līča valstīm galvenā uzmanība tiks pievērsta energoapgādes drošībai, videi (tostarp ūdenim un klimatam), veselībai un IKT.

Turpmākajai sadarbībai ar Dienvidaustrumāzijas valstu asociāciju (*ASEAN*) noteiktās prioritātes ir pārtika, lauksaimniecība un biotehnoloģijas un jo īpaši akvakultūra, veselība, IKT un atjaunojamie energoresursi.

³⁵

<http://www.aerap.org>.

8. SECINĀJUMI

Lai gan 2012. gadā sāktās starptautiskās sadarbības pētniecībā un inovācijā stratēģijas īstenošanā ir gūti panākumi, iepriekš aprakstītais skaidri liecina, ka tas ir tikai sākums un vēl ir daudz darāmā.

Vēl vairāk jāstiprina programmas “Apvārsnis 2020” un tās darba programmu starptautiskā dimensija, vairāk integrējot starptautisko sadarbību programmas “Apvārsnis 2020” stratēģiskajā plānošanā un darba programmu izstrādē. Tā pamatā jābūt turpmākajai starptautiskajai sadarbībai noteiktajām prioritātēm, kas noteiktas stratēģiskajā plānošanā.

Jāturpina arī darbs pie kopīgu principu un pamatnosacījumu izstrādes un sadarbības šķēršļu novēršanas, jo ir būtiski uzlabot starptautiskās sadarbības līmeni un kvalitāti.

Jāturpina arī darbs pie stratēģijas ietekmes novērtēšanas ar kvantitatīvajiem rādītājiem. Kā norādīts 2012. gada paziņojumā, tas ietvers starptautiskās sadarbības darbību visas globālās dimensijas uzraudzību, kas būs kas vairāk par vienkāršiem mērījumiem par trešo valstu subjektu tiešo dalību noslēgtajos programmas “Apvārsnis 2020” dotāciju nolīgumos. Tā kā programma “Apvārsnis 2020” tika sākota tikai 2014. gada 1. janvārī, šobrīd par to ziņot būtu pārāgri.

Komunikācijas stratēģija par starptautisko sadarbību tiks sīkāk izstrādāta un īstenota, jo tai ir izšķirīga nozīme informēšanā par programmu “Apvārsnis 2020” kā pasaulei atvērtu programmu un šīs programmas popularizēšanā. Vienlaikus Komisija turpinās pievērst uzmanību zinātnes diplomātijai un centīsies uzlabot sinerģiju ar ES ārpolitiku un dalībvalstīm.

Konkrētāk, stratēģijas īstenošanā gūtie panākumi tiks izmantoti, lai vēl vairāk stiprinātu tādu pieeju, kurā ietverta starptautiskās sadarbības pētniecībā un inovācijā globālā dimensija un ar kuru varēs risināt globālās problēmas un sasniegt nozīmīgākus rezultātus.